

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการเมือง
ของผู้บริหารท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี*

BUDDHADHAMMA APPLICATION FOR ENHANCING POLITICAL LEADERSHIP
OF LOCAL ADMINISTRATORS IN PHETCHABURI PROVINCE

พระมหาอภิวัชร อภิวัชโร

Phramaha Apiwat Abhivajjaro

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: dewapiwatchara@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาภาวะผู้นำทางการเมือง 2. วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางการเมือง และ 3. นำเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 19 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 8 รูปหรือคน และการวิจัยเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน โดยใช้แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้วิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน

ผลการศึกษาพบว่า 1. ภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.67 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการเมืองและหลักไตรสิกขา ส่งผลต่อการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 3. การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี พบว่า ใช้หลักไตรสิกขา ในการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี คือ ศีล สมาธิ และปัญญา

คำสำคัญ: หลักพุทธธรรม; ภาวะผู้นำทางการเมือง; ผู้บริหารท้องถิ่น

* Received September 22, 2023; Revised October 7, 2023; Accepted October 8, 2023

Abstract

The objectives of this research article were as follows: 1. To study political leadership 2. To analyze the factors affecting Political leadership, and 3. To present Buddhadhamma's application to enhance the political leadership of local administrators in Phetchaburi Province. The methodology was mixed methods: In the qualitative method, data were collected from 19 key informants by in-depth interviewing and from 8 participants in focus group discussion, and data was analyzed by descriptive interpretation. In the quantitative research, data were collected from 400 samples with a questionnaire, and the data was analyzed stepwise using frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression.

The findings were as follows: 1. Political leadership of local administrators in Phetchaburi Province was high, with an average of 3.67. 2. Factors affecting Political leadership of local administrators in Phetchaburi Province: The factors of political leadership of local administrators in Phetchaburi Province and Threefold Training (Tisakkha) affecting Political leadership of local administrators in Phetchaburi Province at the statistically significant level of 0.01. 3. The Buddha-dhamma application for the political leadership of local administrators in Phetchaburi Province through threefold training (Tisakkha) consisted of precept, concentration, and wisdom.

Keywords: Buddha-Dhamma; Political Leadership; Local Administrators

บทนำ

ปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลหลายแห่งยังต้องเผชิญปัญหานานัปการ อาทิ เช่น ปัญหาการไม่ทราบข้อกฎหมายหรือข้อบัญญัติต่าง ๆ ในการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบล ปัญหาความเห็นแก่ประโยชน์ของพวกเขาท้องถิ่นเป็นสำคัญ ปัญหาการบริหารงานที่ไม่มีความชัดเจนในเรื่องของงบประมาณที่นำไปใช้รวมไปถึงประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับ ปัญหาการบริหารไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนรวมอย่างแท้จริง ปัญหาการปฏิบัติงานโดยขาดความรับผิดชอบต่อหน้าที่และผลที่จะตามมา ปัญหาการจัดสรรงบประมาณบางกรณีที่ไม่มีความทั่วถึง ไม่ครอบคลุมในทุกพื้นที่

(สรรพสิทธิ์ ชมภูษ และคณะ, 2564) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อทรัพยากรมีอยู่จำกัด อีกทั้งกระแสโลกาภิวัตน์ส่งผลให้ประชาธิปไตยแบบเสรีนิยมกลายเป็นเครื่องมือให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีอำนาจเงินสามารถเข้ามาบีบบังคับอันจะนำไปสู่การปกครองที่ไม่เป็นธรรม เต็มไปด้วยปัญหาคอร์รัปชัน สะสม และทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ (สำเนียง มณีฉาย และคณะ, 2564) อีกทั้งปัญหาจากการขาดการรณรงค์ให้กับบุคลากรของหน่วยงานให้ยึดหลักความซื่อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติงานทำงานเพื่อประชาชนและประเทศชาติ ขาดการฝึกอบรมให้บุคลากรไม่เลือกปฏิบัติกับผู้ที่มาติดต่อ ไม่ว่าจะเป็นประชาชนที่มีฐานะยากจนหรือร่ำรวย ก็ต้องได้รับการเสมอกันขาดระบบการตรวจสอบติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ ในหน่วยงาน ขาดการส่งเสริมการทำกิจกรรมโครงการโดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ขาดการกำหนดนโยบายและแผนงานที่ชัดเจนในการปฏิบัติงานเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานทราบแนวทางการทำงานที่ชัดเจนและมีเป้าหมาย และขาดการรณรงค์ในหน่วยงานและชุมชนให้ประหยัดการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดเพราะเงินทุกบาทใช้พัฒนาชุมชนมาจากภาษีของประชาชน (ศรัณย์ ฐิตารีย์, 2564)

วิกฤติทางการเมืองและความแตกแยกของสังคมไทยในช่วงเวลาที่ผ่านมามีได้สะท้อนปัญหาสำคัญหลายประการของประเทศ ทั้งการใช้อำนาจอย่างไม่ชอบธรรมของนักการเมือง การทุจริตในวงราชการ การลิดรอนสิทธิเสรีภาพของประชาชน ความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้และความไม่เท่าเทียมของโอกาสในการเข้าถึงสวัสดิการของรัฐ รวมทั้งปัญหาความเสื่อมโทรมด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาเหล่านี้ไม่ได้เป็นเพียงผลอันเกิดจากโครงสร้างทางอำนาจที่ถูกผูกขาดโดยชนชั้นนำ การบริหารราชการที่ไม่มีประสิทธิภาพ และการมีกฎหมายที่ขาดสภาพบังคับเท่านั้น แต่เกิดจากการย่อหย่อนในศีลธรรม จริยธรรม และระเบียบวินัยของคนในสังคม และรวมถึงการขาดจิตสำนึกด้านจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อประชาชนของผู้บริหารประเทศทั้งนักการเมือง ข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ (สำนักวิชาการและสำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2557)

นอกจากนี้ ปัญหาการทุจริตในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบันก็มีหลากหลายประเภท เช่น ปัญหาการทุจริตด้านงบประมาณ การทำบัญชี การจัดซื้อ-จัดจ้าง และการเงินการคลัง ส่วนใหญ่เกิดจากการละเลยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัญหาที่เกิดจากตัวบุคคล ปัญหาสภาพการทุจริตอันเกิดจากช่องว่างของกฎระเบียบและกฎหมาย ปัญหาของการทุจริตที่เกิดจากการขาดความรู้ความเข้าใจและขาดคุณธรรมจริยธรรม ปัญหาที่เกิดจากการขาดการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบ ปัญหาของการทุจริตที่เกิด

จากการตรวจสอบขาดความหลากหลายในการตรวจสอบจากภาคส่วนต่าง ๆ และปัญหาของการทุจริตที่เกิดจากอำนาจ บารมี และอิทธิพลท้องถิ่น (อนุชา พลกุล และคณะ, 2562)

ดังนั้น จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา วิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี” เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลอันเป็นแนวทาง แก้ไขปัญหา ดังกล่าวข้างต้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ผู้บริหารท้องถิ่นในการเสริมสร้างภาวะผู้นำและการบริหารงานองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี และยังเป็นกรณี ศึกษาสำหรับพื้นที่ อื่นได้อีกประการหนึ่งด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี
3. เพื่อนำเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้มีประสิทธิภาพและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัยโดยใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปที่มีสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งในจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 404,235 คน (กลุ่มงานยุทธศาสตร์ การพัฒนาจังหวัด, 2563) คำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane (1973) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยทำความสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น จำนวน 4 คน กลุ่มบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จำนวน 4 คน กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 4 คน กลุ่มนักวิชาการด้านศาสนา จำนวน 3 รูป และกลุ่มนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 4 รูปหรือคน รวมทั้งหมด 19 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

วิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์ประกอบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้การศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความชัดเจนของภาษา ความครอบคลุมของโครงสร้างและความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้เทคนิค IOC จากการคำนวณค่าและคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องพบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้องที่ 1.00 ทุกข้อคำถาม

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 2 อย่าง ประกอบด้วย การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 19 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะจากผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ที่เป็นผู้มีความเกี่ยวข้องกับการวิจัย มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 8 รูปหรือคน

การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) จากผู้มีสิทธิเลือกตั้งในจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 400 คน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาโดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้วิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ และศึกษาภาคสนามด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อยืนยันผลการศึกษาเชิงปริมาณจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี มีดังนี้ ด้านความเป็นประชาธิปไตย คือ 1. ยอมรับความคิดเห็น 2. ปลูกฝังสำนึกประชาธิปไตย 3. มีความซื่อสัตย์ 4. ร่วมกิจกรรมกับประชาชน 5. ทุ่มเทชีวิตจิตใจให้กับชุมชนอย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย 6. มีความซื่อสัตย์สุจริตโปร่งใสและตรวจสอบได้ ด้านวิสัยทัศน์ คือ 1. ตอบสนองความต้องการของประชาชน 2. มุ่งแก้ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน 3. นโยบายสามารถทำได้จริง 4. มุ่งผลสำเร็จในการบริหารจัดการ

5 สามารถบอกแนวทางในการดำเนินบทบาทภารกิจของหน่วยงานได้ 6. มีจุดแข็งของหน่วยงานคือ “การให้บริการที่มีคุณภาพแก่ชุมชน” ด้านคุณธรรม คือ 1. ซื่อสัตย์สุจริต 2. ไม่ทิ้งปัญหาของประชาชน 3. โปร่งใส เป็นธรรม 4. มีจิตสำนึกที่ดี 5. ร่วมแสดงความยินดีเมื่องานประสบความสำเร็จ 6. ใช้อำนาจที่มีอยู่เพื่อผลประโยชน์ แก่ส่วนรวมเป็นหลัก และ ด้านกล้าตัดสินใจ คือ 1 แก้ไขปัญหา 2. ทันทต่อสถานการณ์ 3. ตอบสนองความต้องการของประชาชน 4. การตัดสินใจใด ๆ กระทำโดยเสียงส่วนใหญ่เห็นพ้องต้องกัน 5. ให้ความสำคัญในเรื่องความแตกต่างและความหลากหลายทางความคิด ผลการวิเคราะห์ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่น ในจังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม (n = 400)

ภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่น	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ด้านมีความเป็นประชาธิปไตย	3.66	0.71	มาก
2. ด้านมีวิสัยทัศน์	3.68	0.77	มาก
3. ด้านมีคุณธรรม	3.63	0.66	มาก
4. ด้านกล้าตัดสินใจ	3.77	0.75	มาก
รวม	3.67	0.72	มาก

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่น ในจังหวัดเพชรบุรี จากการทดสอบสมมติฐานพบผลการศึกษา ดังนี้ ปัจจัยการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการเมืองและหลักไตรสิกขาส่งผลต่อการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการเมืองและหลักไตรสิกขาส่งผลต่อการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรีที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 โดยที่ปัจจัยด้านการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการเมือง (X1) และปัจจัยไตรสิกขา (X2) สามารถร่วมกันอธิบายความผันแปรของการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี (Y) ได้ถึงร้อยละ 37.50 และเมื่อพิจารณาเป็นรายปัจจัย พบว่า ปัจจัยด้านการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการเมือง (X1) มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (β_1) เท่ากับ 0.447 และปัจจัยไตรสิกขา (X2) มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (β_1) เท่ากับ 0.316 จึงยอมรับสมมติฐาน ผลการวิเคราะห์ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การถดถอยแบบขั้นต่อน (Stepwise Regression) โดยกำหนดให้ปัจจัย ด้านการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการเมือง (X1) และปัจจัยด้านตรรกวิทยา (X2) เป็นตัวแปรต้น การเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี (Y) เป็นตัวแปรตาม มีรายละเอียด ดังนี้

Correlations a

Model		Unstandardized		Standardized	t	Sig.
		Coefficients		Coefficients		
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	42.132	3.519		16.184	.000
	X1	.391	.045	.517	14.751	.000
2	(Constant)	31.206	2.596		10.014	.000
	X1	.395	.051	.447	8.618	.000
	X2	.274	.063	.316	4.905	.000

a. Dependent Variable: Y

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่า ด้านศีล (คุณธรรม) การปฏิบัติหน้าที่ คือ 1. ความเมตตากรุณา 2. ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี 3. ความซื่อสัตย์ สุจริต 4. วินัยในการทำงาน 5. มีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนในครอบครัว ลูกหลาน เพื่อน และบุคคลอื่น 6. ผู้บริหารท้องถิ่น ประกอบอาชีพสุจริต งดเว้นมิฉฉาชีพ ไม่ก่อเวรภัย ด้านสมาธิ (ตั้งใจ) มีความตั้งมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ คือ 1. การคิดหรือตัดสินใจ 2. ฝึกจิตให้สงบ 3. มีความตั้งมั่น แน่วแน่ 4. มีจิตใจเข้มแข็ง กล้าเผชิญหน้าสิ่งที่ไม่ถูกต้อง 5. มีสติ และรอบคอบ และด้านปัญญา (ความรู้) มีความรอบรู้ในการแก้ปัญหา คือ 1. คิด วิเคราะห์ในการหาทางแก้ไขปัญหา 2. มีการพัฒนาความรู้ 3. มีความรู้รอบด้าน 4. หมั่นพัฒนาศักยภาพทาง ปัญญาอยู่เสมอ 5. ใช้ปัญญาในการแก้ไขปัญหาไม่ใช่อารมณ์

อภิปรายผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้ จุดเด่นภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี คือ การรับฟังเสียงของประชาชนในท้องถิ่น ใช้สถานการณ์ทาง

การเมืองความเห็นต่างทางการเมืองมาสร้างจุดเด่นให้แก่กลุ่มโดยใช้ประเด็นการแสดงความ
คิดเห็นทางการเมืองเน้นปฏิรูปให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและจัดกิจกรรมส่งเสริมการ
แสดงออกทางการเมืองของกลุ่มผู้สนับสนุนให้เกิดการปฏิรูปทางการเมือง ควรมีนโยบาย
ที่มาจากความต้องการของประชาชนเป็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของไพฑูรย์
โพธิสว่าง และคณะ (2560) เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการผู้นำทางการเมืองแบบมี
อำนาจเต็มของสังคมไทย พบว่า ผู้นำทางการเมืองควรเพิ่มความสามารถในการแก้ไข
สถานการณ์ทางการเมืองโดยคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกทางการเมืองของ
ประชาชน

การเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี ปัจจัยที่เสริมสร้างภาวะผู้นำทาง
การเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรีที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 และร่วมกัน
อธิบายความผันแปรของการปัจจัยที่เสริมสร้างภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่น
ในจังหวัดเพชรบุรี ได้ถึงร้อยละ 39.50 ปัจจัยด้านไตรสิกขามีผลต่อการปัจจัยที่เสริมสร้าง
ภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ
0.01 และร่วมกันอธิบายความผันแปรของการปัจจัยที่เสริมสร้างภาวะผู้นำทางการเมือง
ของผู้บริหารท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี ได้ถึงร้อยละ 31.70 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01
ปัจจัยด้านการปัจจัยที่เสริมสร้างภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นในจังหวัด
เพชรบุรีและปัจจัยด้านไตรสิกขา มีผลต่อการปัจจัยที่เสริมสร้างภาวะผู้นำทางการเมืองของ
ผู้บริหารท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 และร่วมกันอธิบาย
ความผันแปรของการปัจจัยที่เสริมสร้างภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นใน
จังหวัดเพชรบุรี ได้ถึงร้อยละ 37.50 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นราย
ด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก ในด้านอำนาจ อิทธิพลของผู้นำ ด้านพฤติกรรมของผู้นำ
ด้านคุณลักษณะของผู้นำ และด้านสถานการณ์ของผู้นำ ที่เป็นเช่นนี้อาจจะเนื่องจาก
ผู้บริหารท้องถิ่นเป็นผู้ที่มีอำนาจและอิทธิพลทางความคิดและการกระทำ สามารถชี้แนะทาง
การเมือง และบงการให้เป็นไปตามอำนาจ และอิทธิพลที่มีได้ เนื่องจากคนเพชรบุรีมี
ความรักในพวกพ้อง จึงทำให้เกิดกลุ่มก้อนของอิทธิพลในกลุ่มของพวกพ้องกันเองได้ง่าย
กว่า รวมไปถึงการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้มีผู้สนับสนุนมาก พฤติกรรม
ของผู้บริหารท้องถิ่นมีผลต่อการสร้างภาวะผู้นำ พฤติกรรมที่ดี คือ มารยาท การพูดจา การ
แสดงออกทั่วไป ที่แสดงให้เห็นถึงความมีวุฒิภาวะ ก็จะสามารถส่งเสริมภาวะผู้นำทาง
การเมืองได้ มีความเชื่อมั่นในตนเอง แสดงให้ผู้ตามมีความเชื่อมั่น สร้างการยอมรับ มีความ
น่าเชื่อถือ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความยุติธรรม ไม่แสดงออกว่าฝึกไฝฝายใดฝายหนึ่ง

วางตัวเป็นกลางทางการเมือง มีความเป็นประชาธิปไตยในการปกครอง การบริหารงาน เพื่อไม่ให้เกิดการเอาเปรียบระหว่างผู้ปฏิบัติงานด้วยกันเอง และรู้จักคน รู้จักคิด และ รู้จักงาน ผู้บริหารไม่ตัดสินด้วยอารมณ์หรือความรู้สึก ถือเอาประโยชน์ของคนหมู่มากเป็นหลัก รับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างหลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพรเศรษฐี วุฒิปัญญาอิสกุล (2563) เรื่อง การบูรณาการหลักธรรมาธิปไตยเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า การบูรณาการหลักธรรมาธิปไตย ส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดนครราชสีมา นำสู่การปฏิบัติดังนี้

1. ด้านอำนาจและอิทธิพล ผู้นำทางการเมืองรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างต่างน้อมนำ ทศพิธราชธรรมมาใช้มีการจัดทำนโยบาย
2. ด้านพฤติกรรม ผู้นำทางการเมืองมุ่งสร้าง ผลงานทางการเมืองใช้กิจกรรมทางการเมืองสะท้อนความเป็นผู้นำทางการเมืองสร้างการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนา
3. ด้านคุณลักษณะ ภาวลักษณะนักการเมืองต้องมีความกล้าตัดสินใจ มีจุดยืนของตนเอง กล้าเผชิญกับความจริง กล้าเปิดเผยความจริง ไม่นั่นประโยชน์ตนเองและพวกพ้อง
4. ด้านสถานการณ์ ผู้นำที่ดีจะต้องรู้จักตน รู้จักคน รู้จักงาน รู้จักการประนีประนอม มีความรับผิดชอบ และมีวิสัยทัศน์

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี สามารถนำมาประยุกต์เพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี ดังนี้ ด้านศีล (คุณธรรม) การปฏิบัติหน้าที่ ได้แก่ ความเมตตากรุณา ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ความซื่อสัตย์ สุจริต มีวินัยในการทำงาน มีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนในครอบครัว ลูกหลาน เพื่อน และบุคคลอื่น และผู้บริหารต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับประชาชนในท้องถิ่น ด้านสมาธิ (ตั้งใจ) มีความตั้งมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ ได้แก่ การคิดหรือตัดสินใจ การฝึกจิตให้สงบ สมาธิ มีความตั้งมั่น แน่วแน่ ในการปฏิบัติหน้าที่ มีจิตใจเข้มแข็ง กล้าเผชิญหน้าสิ่งที่ไม่ถูกต้อง มีใจยึดมั่นในความยุติธรรม มีสติ และรอบคอบ ด้านปัญญา (ความรู้) มีความรอบรู้ในการแก้ปัญหา ได้แก่ สามารถคิด วิเคราะห์ในการหาทางแก้ไขปัญหาได้อย่างรอบคอบ มีการพัฒนาความรู้ มีความรู้รอบด้าน หมั่นพัฒนาศักยภาพทางปัญญาอยู่เสมอ และใช้ปัญญาในการแก้ไขปัญหาไม่ใช่ใช้อารมณ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศุภกร จันทราวุฒิกกร (2562) เรื่อง การศึกษาและพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมตามหลักไตรสิกขาเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารและหัวหน้างานองค์กร พบว่า หลักการฝึกอบรมตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา มีความสมบูรณ์ ถูกต้อง และชัดเจน ตามคำสอนของพระพุทธเจ้า

องค์ความรู้จากการวิจัย

เสริมสร้างผู้นำ
ด้านอำนาจและอิทธิพลของผู้นำ
1. เป็นแบบอย่างและเป็นที่ยอมรับ 2. มีอำนาจในการตัดสินใจ 3. เป็นการสร้างบารมีในตัวผู้นำ 4. การยอมรับอำนาจและอิทธิพลของนักการเมืองจากประชาชน 5. การดำเนินกิจกรรมทางการเมืองด้วยความเป็นกลางทางการเมือง
ด้านพฤติกรรมของผู้นำ
1. การประพฤติตนดี 2. เป็นคนมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี 3. มีวิสัยทัศน์ 4. นำประชาชนประกอบกิจกรรมงานประเพณี งานบุญ 5. ใช้กิจกรรมทางการเมืองสะท้อนความเป็นผู้นำทางการเมือง
ด้านคุณลักษณะของผู้นำ
1. กล้าคิดกล้าทำ 2. เชื่อมั่นและพัฒนาตนเอง 3. มีความซื่อสัตย์ สุจริต 4. มีความยุติธรรม 5. เคารพกติกา ปฏิบัติตามระเบียบ 6. ไม่ย่อท้อ มีความสง่างาม ความอ่อนโยน กริยาสุภาพ
ด้านสถานการณ์ของผู้นำ
1. ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง 2. ยึดโยงกับประชาชน 3. กลุ่มชีวอำนาจ 4. เป็นกลางทางการเมือง 5. มีเทคนิคในการจูงใจ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ร่วมงาน 6. รู้จักคน รู้จักคิด และรู้จักงาน

หลักธรรมไตรสิกขา
ด้านศีล (คุณธรรม) การปฏิบัติหน้าที่
1. ความเมตตากรุณา 2. ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี 3. ความซื่อสัตย์ สุจริต 4. วินัยในการทำงาน 5. มีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนในครอบครัว ลูกหลาน เพื่อน และบุคคลอื่น 6. ผู้บริหารท้องถิ่น ประกอบอาชีพสุจริต เว้นมิอาจชีพ ไม่ก่อเวรภัย
ด้านสมาธิ (ตั้งใจ) มีความตั้งมั่นในการปฏิบัติหน้าที่
1. การคิดหรือตัดสินใจ 2. การมีจิตใจให้สงบ 3. มีความตั้งมั่น แน่วแน่ 4. มีจิตใจเข้มแข็ง กล้าเผชิญหน้าสิ่งที่ไม่ถูกต้อง 5. มีสติ และรอบคอบ
ด้านปัญญา (ความรู้) มีความรอบรู้ในการแก้ปัญหา
1. คิด วิเคราะห์ในการหาทางแก้ปัญหา 2. มีการพัฒนาความรู้ 3. มีความรู้รอบด้าน 4. หมั่นพัฒนาศักยภาพทาง ปัญญาอยู่เสมอ 5. ใช้ปัญญาในการแก้ไขปัญหาไม่ใช้อารมณ์

นำพาผู้บริหารท้องถิ่น

ความเป็นประชาธิปไตย	วิสัยทัศน์	คุณธรรม	กล้าตัดสินใจ
1. การยอมรับความคิดเห็น 2. การปลูกฝังสำนึกประชาธิปไตย 3. มีความซื่อสัตย์ 4. ร่วมกิจกรรมกับประชาชน 5. ทุ่มเทชีวิตจิตใจให้กับชุมชนอย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย 6. มีความซื่อสัตย์สุจริตโปร่งใส และตรวจสอบได้	1. ตอบสนองความต้องการของประชาชน 2. มุ่งแก้ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน 3. นโยบายสามารถทำได้จริง 4. มุ่งผลสำเร็จในการบริหารจัดการ 5. สามารถบอกแนวทางในการดำเนินบทบาทภารกิจของหน่วยงานได้ 6. มีจุดแข็งของหน่วยงานคือ "การให้บริการที่มีคุณภาพแก่ชุมชน"	1. มีความซื่อสัตย์สุจริต 2. ไม่ทิ้งปัญหาของประชาชน 3. ความโปร่งใส เป็นธรรม 4. มีจิตสำนึกที่ดี 5. ร่วมแสดงความยินดีเมื่องานประสบความสำเร็จ 6. ใช้อำนาจที่มีอยู่เพื่อผลประโยชน์แก่ส่วนรวมเป็นหลัก	1. แก้ไขปัญหา 2. ทันทต่อสถานการณ์ 3. ตอบสนองความต้องการของประชาชน 4. การตัดสินใจใด ๆ กระทำโดยเสี่ยงส่วนใหญ่เห็นพ้องต้องกัน 5. ให้ความสำคัญในเรื่องความแตกต่างและหลากหลายทางความคิด

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัยดังกล่าวข้างต้น ซึ่งสามารถขยายความเพิ่มเติมได้ดังนี้

1. เสริมสร้างผู้นำ ผู้วิจัยพิจารณาผลของการวิจัยเป็นองค์ความรู้นั้น สามารถนำมาสังเคราะห์เพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการเสริมสร้างภาวะผู้นำ ผู้บริหารท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรีได้ให้ความสำคัญในการเสริมสร้างภาวะผู้นำ ในด้านต่าง ๆ ประกอบไปด้วย ด้านอำนาจและอิทธิพลของผู้นำ คือ เป็นแบบอย่างและเป็นที่ยอมรับ มีอำนาจในการตัดสินใจ เป็นการสร้างบารมีในตัวผู้นำ การยอมรับอำนาจและอิทธิพลของนักการเมืองจากประชาชน และการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองด้วยความเป็นกลางทางการเมือง ด้านพฤติกรรมของผู้นำ คือ การประพฤติตนดี เป็นคนมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีวิสัยทัศน์ สามารถนำประชาชนประกอบกิจกรรมงานประเพณี งานบุญ และใช้กิจกรรมทางการเมืองสะท้อนความเป็นผู้นำทางการเมือง ด้านคุณลักษณะของผู้นำ คือ ผู้บริหารกล้าคิดกล้าทำ เป็นผู้ที่เชื่อมั่นและพัฒนาตนเอง มีความซื่อสัตย์ สุจริต มีความยุติธรรม เคารพกติกา ปฏิบัติตามระเบียบ และไม่เย่อหยิ่ง มีความสง่างาม ความอ่อนโยน กริยาสุภาพ และด้านสถานการณ์ของผู้นำ คือ ผู้บริหารสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง มีการยึดโยงกับประชาชน เป็นกลุ่มหัวอำนาจเป็นกลางทางการเมือง มีเทคนิคในการจูงใจ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ร่วมงาน และรู้จักคน รู้จักคิด และรู้จักงาน

2. หลักธรรมไตรสิกขา ผู้บริหารท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรีได้นำหลักธรรมไตรสิกขา คือ ด้านศีล (คุณธรรม) การปฏิบัติหน้าที่ คือ มีความเมตตากรุณา มีความรู้สึกผิดชอบชั่วดี มีความซื่อสัตย์ สุจริต มีวินัยในการทำงาน มีความสัมพันธ์ที่ดีกับคน ในครอบครัว ลูกหลาน เพื่อน และบุคคลอื่น ผู้บริหารท้องถิ่น ประกอบอาชีพสุจริต งดเว้นมิถนาชีพ ไม่ก่อเวรภัย ด้านสมาธิ (ตั้งใจ) มีความตั้งมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ คือ การคิดหรือตัดสินใจ การฝึกจิตให้สงบ มีความตั้งมั่น แน่วแน่ มีจิตใจเข้มแข็ง กล้าเผชิญหน้าสิ่งที่ไม่ถูกต้อง มีสติ และรอบคอบ และด้านปัญญา (ความรู้) มีความรอบรู้ในการแก้ปัญหา คือ คิด วิเคราะห์ในการหาทางแก้ไขปัญหา มีการพัฒนาความรู้ มีความรู้รอบด้าน หมั่นพัฒนาศักยภาพทาง ปัญญา อยู่เสมอ และใช้ปัญญาในการแก้ไขปัญหาไม่ใช้อารมณ์ มาประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี

3. นำพาผู้บริหารท้องถิ่น หมายความว่า ผู้บริหารท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรีได้นำปัจจัยข้างต้นมาเสริมสร้างภาวะผู้นำ ที่มีผลดังต่อไปนี้ ความเป็นประชาธิปไตย คือ การยอมรับความคิดเห็น การปลูกฝังสำนึกประชาธิปไตย มีความซื่อสัตย์ ร่วมกิจกรรมกับ

ประชาชน ทุ่มเหชีวิตจิตใจให้กับชุมชนอย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย และมีความซื่อสัตย์สุจริต โปร่งใสและตรวจสอบได้ วิสัยทัศน์ คือ มีการตอบสนองความต้องการของประชาชน มุ่งแก้ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน นโยบายสามารถทำได้จริง มุ่งผลสำเร็จในการบริหารจัดการ สามารถบอกแนวทางในการดำเนินบทบาทภารกิจของหน่วยงานได้ และมีจุดแข็งของหน่วยงานคือ “การให้บริการที่มีคุณภาพแก่ชุมชน” คุณธรรม คือ มีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่ทิ้งปัญหาของประชาชน มีความโปร่งใส เป็นธรรม มีจิตสำนึกที่ดี ร่วมแสดงความยินดีเมื่องานประสบความสำเร็จ และใช้อำนาจที่มีอยู่เพื่อผลประโยชน์ แก่ส่วนรวมเป็นหลัก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรจะมีการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี ในการกำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรม ตลอดจนการนำแผนการ โครงการ หรือกิจกรรมไปปฏิบัติ เพื่อให้เกิดผลสำเร็จที่แท้จริงต่อไป
2. ควรที่จะส่งเสริม และให้ความรู้ในเรื่องภาวะผู้นำให้กับผู้บริหารท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรีอย่างต่อเนื่อง และครอบคลุมทุกพื้นที่ และให้ผู้บริหารสามารถแสดงความคิดเห็นในขณะเข้าร่วมกิจกรรมได้
3. ควรกำหนดให้มีส่วนร่วมในการสร้างภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี และผู้นำชุมชน ผ่านการทำประชาคมโดยใช้ระบบหมุนเวียนไปตามหมู่บ้านด้วยการประชาสัมพันธ์ ระบบตัวแทนในรูปของคณะกรรมการหมู่บ้าน การใช้ประเพณีท้องถิ่นในการเข้าไปร่วมกิจกรรม รวมทั้งการบริหารแบบมีส่วนร่วมแบบองค์กรร่วม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ควรพัฒนาภาวะผู้นำโดยการปรับเปลี่ยนวิธีคิด หรือกระบวนทัศน์โดยการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่การร่วมคิดนโยบาย การร่วมมือร่วมใจต่อนโยบาย การร่วมแรงร่วมมือทำตามนโยบาย ตลอดจนการร่วมรับผลประโยชน์อย่างเหมาะสม
2. ควรใช้หลักคุณธรรมในการพัฒนาภาวะผู้นำ โดยผู้นำต้องมีความเสียสละต่อส่วนร่วมมีการดำเนินโดยไม่แบ่งฝ่าย การประสานการปฏิบัติไปยังผู้นำท้องถิ่น ผู้นำองค์กร ผู้นำสถานศึกษาผู้นำทางศาสนา ให้เป็นตัวกลางในการพัฒนา

3. ควรพัฒนาภาวะผู้นำให้ผู้บังคับการ และผู้ปฏิบัติงานมีความอ่อนน้อม รักษา สัจจะที่เคยพูดไว้ มีความรู้จักตัวเอง มีความสามารถในการควบคุมตัวเอง มีความ ขยันหมั่นเพียร และมีความกระตือรือร้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำการศึกษาวิจัยกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหาร นี้ไปศึกษาวิจัย ในท้องถิ่นอื่น เพื่อวัดค่าสัมฤทธิ์ผล
2. ควรนำการศึกษาวิจัยกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารนี้ไปศึกษาวิจัยใน การดำเนินการของหน่วยงานภาครัฐนั้น
3. ควรนำการศึกษาวิจัยกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักพุทธ ธรรมอื่นเพื่อนำผลมาเปรียบเทียบ

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด. (2563). *แผนพัฒนาจังหวัดเพชรบุรี พ.ศ. 2561-2564 (ฉบับทบทวน)*. เพชรบุรี: สำนักงานจังหวัดสมุทรสงคราม.
- พรเศรษฐี วุฒิปัญญาอิสกุล. (2563). *การบูรณาการหลักธรรมาธิปไตยเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดนครราชสีมา (ดุขฎิณีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ โปธิสว่าง และวิเชียร ตันศิริคงคล. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการผู้นำทางการเมืองแบบมีอำนาจเต็มของสังคมไทย. *วารสารการเมือง การบริหารและกฎหมาย*, 9(3), 73-108.
- สรพรสิทธิ์ ชมภูนุช และกัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์. (2564). การทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : เงื่อนไขและการป้องกัน. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 6(10), 423-440.
- สำนักวิชาการและสำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2557). *สาระสังเขปประเด็นการปฏิรูปประเทศด้านอื่น ๆ : การเสริมสร้างมาตรฐานคุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหารประเทศและประชาชน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

- สำเนียง มณีฉาย และคณะ. (2564). การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 4(1), 66-80.
- ศรัณย์ ฐิตารีย์. (2564). ประสิทธิภาพในการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองชุมพลเหนือ ตำบลหนองชุมพลเหนือ อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 12(1), 318-330.
- ศุภกร จันทราวุฒิกร. (2562). *การศึกษาและพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมตามหลักไตรสิกขา เพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารและหัวหน้างานองค์กร (ดุष्ฎิ นิพนธ์ปรัชญาดุष्ฎิบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาประยุกต์)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อนุชา พละกุล และทิพย์วรรณ จันทรา. (2562). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเสริมสร้างความร่วมมือและการควบคุมคอร์รัปชันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี. *วารสาร มจร เพชรบุรีปริทรรศน์*, 2(2), 33-44.
- Yamane, T. (1973). *Statistic: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row.